

Østervrå Vandværk 1923-2023 – 1

Af Jørgen Peder Clausager

Østervrå Vandværk fylder i år 100 år, idet andelsselskabet afholdt stiftende generalforsamling på Østervrå Hotel den 2. marts 1923. Vi vil lade forhandlingsprotokollen fortælle:

”I flere år har der været interesse for at få oprettet et vandværk i Østervrå, idet de fleste beboere har meget dårligt vand i brøndene. I foråret 1919 fik borgerforeningens bestyrelse udarbejdet et projekt, men det ville da koste ca. 65.000 kr., og blev så lagt hen. I foråret 1922 nedsatte borgerforeningen et nyt udvalg; et fremskaffet projekt viste, at det nu kunne fås for ca. 34.000 kr., også det var for dyrt. Ved efterårsgeneralforsamlingen 1922 blev atter nedsat et udvalg: urmager Axel Albrektsen, cementfabrikant Herman Emil Nordenbæk og læge Jens Sørensen, idet kravet om godt vand stadig var stærkt,

og da der i januar 1923 kom forespørgsel fra Vodskovbanens ingeniør, om vi kunne påtage os at levere vand til Vodskov-Østervråbanens lokomotiver i Østervrå ved driftens åbning til efteråret 1923, blev der sat pres på forarbejdet. Udvalget trådte i forbindelse med ingeniør Kirketerp-Møller, Hjørring, som udarbejdede et projekt til 26.000 kr., og på det grundlag begyndte tegning af forbrugere til vandværk; og da det tilstrækkelige antal havde tegnet sig, afholdtes på Østervrå Hotel den 2. marts 1923 konstituerende generalforsamling, hvor det vedtoges at oprette vandværk med ingeniør Kirketerp-Møller som ledende konsulent og efter hans projekt; der udarbejdedes og vedtoges love, følgende bestyrelse valgtes: Urmager Albrektsen, cementvarefabrikant og murermester Nordenbæk, gårdejer Chr. Thomsen, Ø. Søndergaard, mejerist Prosper Christen-

Vodskovbanens lokomotivremise på hjørnet af Brønderslevvej og Møllegade. I tårnet var indbygget en vandbeholder, hvorfra lokomotivernes vandtanke blev fyldt; et tilsvarende tårn findes på banens remise i Vodskov. Lokomotiverne kørte ind i remisen via en drejeskive, som efter sigende stadig skal ligge under forpladsens grus.

To klapsejlere eller vindmotorer: den til venstre i billedkanten er vandværkets, som pumpede vandet fra borerne op i vandbeholderen på Møllergaards Bakke. Klapsejleren i midten af billedet blev i 1926 bygget ovenpå den gamle hollandske mølle for at komme højere op og fange vinden; den blev fortsat benyttet til kornmaling. Billedet formentlig fra kort efter 1926.

sen og læge Jens Sørensen. Revisorer blev købmand Jens Kjærholm-Nielsen og kommunelærer Søren Nielsen.”

Bestyrelsen konstituerede sig med læge Sørensen som formand, fabrikant Nordenbæk som næstformand og mejerist Christensen som kasserer. Med bistand af ingeniøren blev der sluttet kontrakt med Jydsk Rør- og Sanitetsaktieselskab om levering af rør til hoved- og stikledninger, og med brøndborer Larsen, Hjørring, om at udføre prøveboring, som skulle foretages vest for Aalborggaardvej på en trekant jord tilhørende husmand Niels Nielsen, Guldborg, der afhændede parcellen formedelst 200 kr.; og det blev formelt vedtaget at antage ingeniørfirmaet Kirketerp-Møller og Jonas som hovedentreprenør efter Ingeniørforeningens normer, med følgende betingelse: ”eventuel overskridelse af det af ingeniøren udarbejdede projekt fradrages af honoraret”.

Den 28. marts 1923 kunne man i Vendsyssel Tidende læse nedenstående annonce om licitationen:

”Østervrå vandværk udbyder hermed:

- 1) Lægning af støbejernsmufferør m.m.
- 2) Levering og udførelser af stikledninger og husin-

stallationer

- 3) Jordarbejdet ved rende-gravning henhold til tegning og betingelser, der i et begrænset antal eksemplarer fås udleveret hos Ingeniørfirmaet Kirketerp-Møller & Jonas, Hjørring, mod et depositum af kr. 10,00. Tilbud indsendes til vandværkets formand, hr. læge Sørensen, Østervrå St., indtil den 7. april kl. 12 middag, og åbnes samme dag kl. 1 på afholdshotellet i overværelse af de bydende, der måtte indfinde sig. Bestyrelsen.”

2. punkt blev overdraget til kobbersmed Kjærstrup, Hjørring. og 3. punkt til gartner Rasmussen, Taars, der i Vendsyssel Tidende den 14. april 1923 indrykkede følgende annonce: ”Østervrå vandværk. 6 à 8 flinke jordarbejdere søges straks. Gartner Rasmussen, Taars”. Der blev også sluttet kontrakt med murermester Nordenbæk, Østervrå, om opførelse af vandbeholderen, og med fabrikant Jensen, Brovst (gennem smed Nielsen, Østervrå) om leverance af en 26 fods seksvinget klapsejler (vindmotor), 64 fod høj, med platform. Fra Thrige i Odense indkøbtes en centrifugalpumpe med tilhørende elektromotor, og hos Krüger en dobbeltvirkende pumpe.

Vandbeholderen blev opført på en 2000 kvadratalen stor parcel på Møllergaards Bakke, ”ca. 426 meter øst for Møllergaard på nordre side af amtslandevejen”, som 7. april 1923 blev købt af gårdejer L. Jensen for 500 kr. (ved salget i 1948 af grunden, matr. 3bm af Østervrå By, angives størrelsen til 838 m²) Placeringen på bakken gjorde, at der ikke var behov for at opføre et egentligt vandtårn, idet højdeforskellen ned til byen var nok til, at tyngdekraften kunne sende vandet ud til forbrugerne. Klapsejleren skulle pumpe vandet fra boringen op i vandbeholderen – men da vinden heller ikke den gang blæste uafbrudt, havde man den elektriske pumpe i reserve.

Den 3. maj 1923 oplyser protokollen, at to foretagne prøveboringer har givet et tilfredsstillende resultat; Quists Laboratorium i Aarhus analyserede prøver, og fandt vandet velegnet til såvel drikke- som til vaskebrug og til lokomotiver.

Anlægsarbejdet blev afsluttet så betids, at alle forbrugere havde vand fra værket den 1. august 1923. Og det var også i god tid for Vodskovbanen, idet den først åbnede for regelmæssig trafik 20. maj 1924. I banens remise, som står uforandret i det ydre, indbyggedes i ”tårnet” en vand-

beholder til forsyning af de vandkrævende damplokomotiver.

Finansieringen af vandværket blev bragt på plads ved et lån på 30.000 kr. i Frederikshavn og Omegns Sparekasse, at forrente med 5% pro anno og amortisere over 30 år. Sognerådet påtog sig at garantere for lånet, og fik ved amtsrådsmøde den 29. september amtsrådets tilladelse hertil.

Betalingen for vandet skete ved en afgift på vandhane som den 1. april 1924 blev fastsat til: 25 kr. for den første vandhane i hver husholdning, 10 kr. for hver efterfølgende hane, 15. kr. for et WC. Prisen pr. kubikmeter var 25 øre, men de første mange år blev der ikke afregnet efter forbrugets størrelse. De nævnte hanepreiser var vistnok pr. kvartal; det fremgår desværre ikke udtrykkeligt af bestyrelsens protokol, og et oprindeligt takstblad er vist ikke bevaret. Det blev indskærpet, at hver enkelt andelshaver skal undgå vandspild, f.eks. fordi vandhaner ikke lukkede ordentligt; og det blev tilladt at ombytte fjederhaner med ventilhaner.

Fortsættes i næste uge

Østervrå Vandværk 1923-2023 – 2

Af Jørgen Peder Clausager

Ved en ekstraordinær generalforsamling i vandværket den 28. marts 1924 blev der gjort status over anlæggelsen, hvor det viste sig, at anlægsbudgettet var overskredet "med mellem 2.000 og 4.000 kr.", hvorfor ingeniøren ikke havde krav på noget honorar. I øvrigt havde der vist sig et problem med ammoniak i vandet, som nødvendiggjorde en ny prøveboring, som blev foretaget ved vandbeholderen på Møllergaards Bakke; den mislykkedes, og det samme gjorde en boring på Markedspladsen, så ved en ny ekstraordinær generalforsamling den 14. maj besluttedes at se tiden an, da ammoniaklugten var blevet mindre generende. Et forslag fra ingeniøren om at bekoste et udluftningsapparat ved vandværket blev afvist, da det ville koste ca. 7.000 kr.

Efter de indledende problemer faldt forholdene på plads. Der opstod dog behov for nye boringer, som blev iværksat i oktober 1925 ved brøndborer Pedersen fra Nørresundby, og foretaget på Jacob Jespersens ejendom ved elektricitetsværket. De må have givet et tilfredsstillende resultat, for i nærmeste efterfølgende år hører vi ikke om nye boringer.

I 1926 aftales at levere vand til badeanstalten for 100 kr. om året; "badeanstalten", som var et bade-

værelse, var på mejeriet, hvor der jo altid var varmt vand; et bad kostede 50 øre. – I 1927 autoriserer bestyrelsen to vandmestre, nemlig smed M.P. Nielsen og maskinfabrikant M.H. Albertsen; senere får andre og flere denne autorisation. Samme år henvender man sig til sognerådet om opsætning af brandopstandere i Østervrå "i overensstemmelse med brandloven snarest muligt". Ny forbrugere kom til, men ikke flere, end at de omtales enkeltvis i bestyrelsesmøderne. Og uundgåeligt kom man også ud for restancer i betalingen.

I 1929 var det store elektricitetsforbrug et problem; det havde i driftsåret 1928-29 kostet ca. 1.300 kr.; ansvaret blev lagt på vandværksbestyrer William Browns dårlige betjening af pumpestationen; og da hans arbejde også i andre henseender var kritisabelt, blev han opsagt til 1. februar 1930; i hans sted antog man smedemester Aksel Kristiansen som "værkfører" – siden kaldet "vandværksbestyrer".

Ikke desto mindre vedtog bestyrelsen samme år at optage forhandling med elektricitetsværkets bestyrelse om eventuel overgang til udelukkende elektrisk drift på pumpestationen; og på Østervrå Elektricitetsværks generalforsamling i november omtalte formanden (købmand Kjærholm Nielsen) en eventuel sammenslutning af elektri-

Møllegade, vist omkring 1946. I gadens venstre side ses det oprindelige pumpehus; bag dette ses, hvad der formentlig er en igangværende boring. – Fortovet har fået en enkelt række fliser, men gaden er tilsyneladende endnu ikke asfalteret. Bemærk også her el- og telefonledningerne.

citetsværket med vandværket; "han kunne nok se, at der var vanskeligheder, idet det ikke helt er de samme interessenter. Han anbefalede at tænke over sagen til den antagelig om nogen tid kommer frem". Interessant er, at Jens Kjærholm Nielsen var formand både for elektricitetsværket og for vandværket. – I øvrigt blev det på elektricitetsværkets generalforsamling oplyst, at "forbruget har været 1734 KwH større end forrige år, den væsentligste forøgelse er kraft, og her har vandværket taget hovedparten". Det blev imidlertid hver-

ken overgang til fuld elektrisk drift eller til sammenlutning af vandværk og elværk, for i 1934 vedtages det at reparere vindmotoren, og i 1937 skal klapperne males – så den snurrede videre når vinden blæste, lige til 1948.

I 1932 holder bestyrelsen møde i *remisen*, hvor den opsatte *vandmåler* blev beset og fundet tilfredsstillende; så Vodskovbanen er gået over til at afregne forbruget efter måler – i øvrigt på et tidspunkt da banen havde anskaffet sin første motorvogn og overvejede at købe flere, hvorved brugen af de

vandkrævende damplokomotiver kunne indskrænkes (lokomotivernes vandtank rummede 5 m³ – men hvor ofte der skulle påfyldes er uvist).

Et par nye forbrugere kan noteres i disse år: i 1938 får realskolen indlagt vand til tre WC'er og tre brusebade; og i 1940 får det nyopførte alderdomshjem installeret 17 vandhaner og seks WC'er.

I 1940 diskuterer man, om vandafgiften skal omlægges til at være en funktion af bygningsværdien, i stedet for en afgift pr. vandhane. Resultatet blev et kompromis, vedtaget på anden ekstraordinære generalforsamling den 30. december 1940:

1. kr. 3 pr. 1.000 kr. bygningsværdi
2. kr. 5 pr. 1. hane i en ejendom
3. kr. 5 pr. WC
4. kr. 2 for alle efterfølgende haner + 2 kr. for hver lejlighed der er udover én i en ejendom.
5. kr. 15 for en havehane – alt opkrævet pr. kvartal.

En forudsætning for indførelse af vandskyllende toiletter var naturligvis, at man kunne komme af med spildevandet. Det kunne lade sig gøre hvis man havde en septictank, men måtte i det lange løb forudsætte anlæg af et kloaksystem. Lokalhistorisk Arkiv har et kort fra 1946 over et projekteret kloak- og rensningsanlæg i Østervrå, udarbejdet af Hjørring Amts Vejvæsen; men om det er det første kloakanlæg i Østervrå ved vi faktisk ikke.

Besættelsesårene med

deres hårde vintre berørte også vandværket. I 1942 besluttede man at ombygge pumpestationen så den blev isoleret mod frost, og at tømme ledningerne for vand om natten i frostperioder – så øjensynligt har ikke alle ledninger været nedgravet til frosthøjde!

Tyskernes tilstedeværelse var særdeles synlig for vandværket; de indrettede nemlig en observationspost ved vandbeholderen på Møllergaards Bakke. Den var allerede bemanded i 1943, da tyske soldater derfra var de første, som kom til stede ved flystyrtet ved Nejsum den 4. juni dette år; men i 1944 besluttede vandværksbestyrelsen at afkræve værnemagten leje af stedet samt vandforbrug med 325 kr. årligt til den 15. maj 1945; det nåede de så lige netop ikke at nyde fuldt ud!

I 1947 blev togtører Albert Jensen Laursen indvalgt i vandværksbestyrelsen, og overtog med det samme formandsposten. Under hans formandskab iværksattes en større fornyelse og udvidelse af vandværket, hvis kapacitet efterhånden var blevet for lille; det oplyses, at det var dimensioneret til 40 ejendomme, men nu var der 132 (det er første gang vi får oplyst brugernes antal). Man allierede sig med konsulent Oluf Erhardt fra Stenhøj, hvis projekt til 42.000 kr. blev forelagt på en ekstraordinær generalforsamling den 1. april 1948, og vedtaget på den ordinære generalforsamling den 3. juni samme år.

Fortsættes i næste uge

Vandbeholderen på Møllergaards bakke, med skomager Hansens nybyggede bungalow ved siden af – som det ses er haven under anlæg. Læg også mærke til el-ledningerne på vejens sydside og telefonledningerne på nordsiden

Østervrå Vandværk 1923-2023 – 3

Af Jørgen Peder Clausager

Vandværkets fornyelse, som fandt sted 1948-49, omfattede nybygning af pumpestationen med pumpe-, hydrofor- og filteranlæg samt overgang til fuld eldrift med fire elektromotorer og anskaffelse af en benzomotor som back-up ved strømsvigt (hydrofor: vandbeholder under tryk). Vindmotoren blev solgt, og grunden med vandbeholderen (der nu blev overflødig) på Møllergaards Bakke blev for 1.500 kr. solgt til skomagermester Jens Anton Hansen, som opførte sin bungalow klos op ad beholderen, der tilsyneladende blev indrettet til garage.

På generalforsamlingen i 1949 kunne togfører Laurson så med tilfredshed berette, at vi nu havde et moderne og godt vandværk. På pumpehuset blev der opsat navn, og den gamle centrifugalpumpe blev opstillet udenfor huset. Ved det følgende års generalforsamling bød Laurson velkommen til pressens repræsentant, og efter forsamlingen var vandværket vært ved et kaffebord.

I 1951 foretog man en optælling af vandhaner, og "fandt" et betydeligt antal uregistrerede haner – så mange, at de indbragte 477 kr. i ekstra afgift.

Omkring 1950 hører vi om nogle nye forbrugere: fry-

seboksen, fællesvaskeriet og "Kolonihaveforeningen Fritiden". Ledningsnettet blev løbende fornyet og udbygget; men væksten i forbrugerantallet var alligevel så stor, at man i 1959 måtte forbyde havevandning; man flyttede derfor en boring og anskaffede to nye pumper. I 1961 leverede brøndborer Karl Sørensen, Frederikshavn, to nye pumper og to nye trykbeholdere til fire atmosfærers tryk; prisen er ikke nævnt i protokollen, men der blev opkrævet et ekstra kvartals vandafgift hos forbrugerne.

Da der i 1958 skulle nedlægges nye rør på Vinkelvej (den nuværende Nellikvej) omtales for første gang i protokollen "plasticrør", men de blev dog ikke taget i anvendelse ved denne lejlighed; der blev brugt eternitrør. PVC-rør blev første gang benyttet da den nybyggede Østervråhal skulle tilsluttes vandværket i 1970-72. – I 1964 krævede politimesteren i Sæby opstilling af tre nye brandopstandere og nye slangekoblinger på de eksisterende tre fra 1926.

I 1967 købes en nabogrund til vandværket for at sikre areal til fremtidige boringer, og der anlægges straks en ny boring. Man fornemmer, at byen har voksevæk; samme år – 1967 – etableres vandforsyning til indtil 20 nye grunde på arealerne

Vandværksbygningen fra 1948 i Møllergade, som det tog sig ud i 2011. Læg mærke til brandopstanderen (brandhanen), som er væk i dag, ligesom flere andre af byens brandhaner; i dag medbringer brandbilen selv et vandforråd, og til forstærkning har man en vandtankbil. Huset har til gengæld fået flyttet indgangsdøren.

fra Øster Søndergaard.

I 1970 opsættes der vandmålere hos Østervrå Brugsforening (nuværende Meny), Centralskolen og De gamles Hjem, og i fremtiden vil alle erhvervsvirksomheder og lign. få opsat måler.

Samme år går man over til at opkræve vandafgift to gange om året i stedet for fire; fra 1979 blev vandafgiften opkrævet sammen med afgiften til varmeværket.

I 1970 havde vi den første kommunesammenlægning, og meget hurtigt begynder den nye storkommune at syse med planer om overgang til kommunal vandforsyning i hele kommunen. Der afholdes i de følgende år et utal af møder desangående, men Østervrå Vandværks bestyrelse holder standhaftigt på selvstændigheden; i 1978 vedtager bestyrelsen udtrykkeligt og enstemmigt, at man ikke ønsker at lægge værket under de kommunale værker, hvis de nye boringer giver godt vand. Enden bliver, at der oprettes et "vandråd" for Sæby Kommune, hvor anliggender af fælles interesse kan behandles; i 1981 oprettes der også et vandplanlægningsudvalg for regionen Søholt-Thors-høj-Try-Østervrå. Her kan lige indskydes, at Thorshøj Vandværk blev oprettet i 1934, og Try Vandværk i 1943. Hvornår det privatejede Søholt Vandværk er begyndt, har vi ikke kunnet opklare; men vi gætter på at dets rødder skal søges i det

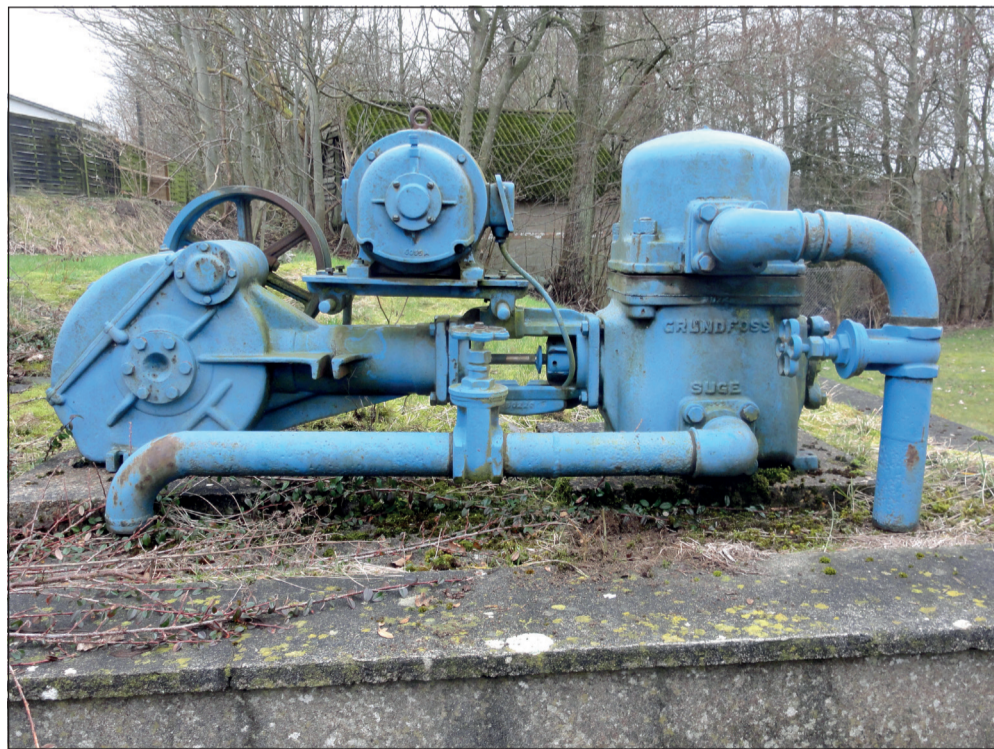
ligeledes privatejede mejeri, hvis drift ophørte omkring 1985, og som har kunnet forsynes de nærmest liggende ejendomme med vand fra sin boring.

Med Thorshøj etableres der et snævert samarbejde, således at Thorshøj-værket passes af Østervrå-værkets medarbejdere, og i 2000 kobles de to værkers ledningsnet sammen, så at man kan hjælpe hinanden i en nødsituation. – Fra 1980'erne og årene derefter kommer der flere anmodninger fra brugere under Søholt Vandværk om at blive tilsluttet Østervrå, og i 2004 tillader amt og kommune at Søholt-værket nedlægges og alle dets forbrugere – det drejede sig om en snes stykker – tilsluttes Østervrå.

Ved smedemester Aksel Kristiansens afgang som vandværksbestyrer ved udgangen af 1970 bliver man enig med varmeværkets bestyrelse om at lade pasningen af vandværket overgå til varmemesteren, og 1972/73 sysler bestyrelsen med tanker om sammenslutning af de to værker. Der vedtages i den anledning en opløsningsparagraf i vedtægterne, men ved to generalforsamlinger i 1974 blev sammenslutning

gen forkastet – af 10 mødte medlemmer stemte 6 (altså 60%) for, men da der krævedes tre-fjerdedels flertal (altså 75%) for vedtagelse, kunne forslaget ikke vedtages. Heller ikke i 1984 blev en egentlig sammenslutning realiseret. Parløbet med varmeværket er imidlertid fortsat, så at såvel pasning af vandværket, vedligehold og udbygning af ledningsnettet samt regnskabsførelsen varetages af varmeværkets medarbejdere. Det sker til begge parter tilfredshed, og kan vel betegnes som et lykkeligt "papirløst ægteskab".

Fortsættes i næste uge

En "pensioneret pumpe" pynter ved vandværksbygningen. Det kan ikke være den oprindelige pumpe fra 1923, som blev sat op ved renoveringen i 1948, for det er en Grundfos-pumpe – og pumpefabrikken Grundfos i Bjerringbro blev først grundlagt i 1944; så den viste pumpe må være fra en senere generation.

Østervrå Vandværk 1923-2023 – 4

Vandindvindingspladsen ved Østervrå i 2011. De grønne hætter beskytter borer, pumper og trykforøgere.

Af Jørgen Peder Clausager

Som omtalt har Østervrå Vandværk bevaret sin selvstændighed – men kom gradvis under mere og mere omfattende kontrol og tilsyn fra amt og kommune. F.eks. skulle kommunen tildele vandindvindingsret på nye boreområder, og give tilladelse til nye borer. I 1979 omtales for første gang, at værket har forsyningspligt til det omliggende landdistrikt – og det medfører en gradvis udvidelse af ledningsnettet; alene i 1987 blev der nedlagt 7,4 km, nye ledninger. Der viser sig behov for en mere præcis viden om ledningsnettet; i 1977 indleder man en seriøs kortlægning og langtidslægningsplanlægning. 2001-03 udførte ingeniør Ole Jensen en omfattende kort-

lægning og digitalisering af ledningsnettet, hvilket kostede 115.000 kr.; Søholts ledningsnet blev dog først endelig kortlagt i 2012.

I 1976 tilkøbte man ligesom i 1967 igen et areal ved vandværket i Møllegade, på hvilket der etableredes tre nye borer; samme år søgte man Sæby Kommune om vandindvindingsret til 350.000 m³ vand – hvad man dog ikke fik; men i 1982 havde man tilladelse til at indvinde 170.000 m³, hvilket dækkede årets salg. I 1979 etablerede man en boring på Møllergaards mark, og i årene 2010-11 en kildeplads ved Gersholt; her havde man i 2012 fem borer, foruden seks på den gamle plads ved vandværket i Møllegade. – I 1994 meddelte amtet, at Østervrå Vandværks vandindvin-

dingsret aldrig var blevet endelig godkendt – man skyndte sig at få forholdet bragt i orden!

Som omtalt blev der allerede i 1932 installeret måler i Vodskovbanens remise, og siden kom der også målere hos de vandforbrugende erhvervsvirksomheder og institutioner, hvor bestyrelsen ikke mente at kunne skønne om forbruget. Forslag om målere hos alle forbrugere blev fremsat på generalforsamlinger i 1960, 1967 og 1988, men hver gang forkastet med store stemmetal p.g.a. omkostningen – og måske også fordi brugerne frygtede at komme til at betale mere. Men allerede året efter, i 1989, blev det vedtaget – hvilket kunne tyde på et pres udefra eller oppefra, eller at bestyrelsen har sat medlemmerne kniven på

struben; og det resulterede i 1991 i et fald i vandforbruget på 12%! – I 1998 kom en bestemmelse om obligatorisk opsætning af målere hos forbrugerne, men da havde Østervrå altså allerede haft dem en halv snes år. I årene 2016-21 blev de manuelle vandmålere udskiftet med digitale.

I 1969 nævner forhandlingsprotokollen for første gang om analyse af en prøve af værkets vand – ved Jydsk Analytisk Laboratorium i Aarhus – den var tilfredsstillende. Siden er prøvetagningen overgået til Nordøstvendssels Levnedsmiddel- og Miljøkontrol, og der foretages mange og regelmæssige prøveanalyser – en følge af den øgede viden og bevidsthed om muligt skadevoldende stoffer i vandet, såsom nitrat og pesticidrester; men heldigvis er der kun et par enkelte gange fundet sådanne, og i alle tilfælde under de tilladte grænseværdier. I 1994 konstateres det, at grundvandet i Østervråområdet er specielt nitratfølsomt, men amtet kan være behjælpelig med udpegning af, hvor koncentrationen er mindst. Det sker ved hjælp af en slæbegeometri, hvor man med elektriske impulser kan kortlægge jordlagene og finde de bedste steder til boring. På samme tid installeres i Østervrå-værket et nitrat redox-anlæg. – Men det erkendes allerede den gang, at den bedste løsning er forebyggelse: Landmændene skal gøde mindre! – I 2021 indgås efter myndighedskrav en BNBO-aftale (af boringsnære beskyttelsesområder) til ikrafttræ-

den 1. oktober 2022, ifølge hvilken et vandindvindingsareal på 8,96 hektar hverken må gødes eller sprøjtes med pesticider; herfor må vandværket betale en kompensation på godt 600.000 kr. Desuden udarbejdes en indsatsplan for et område på ca. 9 hektar udover indvindingsområdet, for at undersøge, om BNBO-området skal udvides.

Hydroforer, trykforøgere og pumper vedligeholdes, revideres og deres antal forøges naturligvis i takt med vandværkets udvidelse. Omkring år 2000 foretages den vist nok største samlede opgradering af værket siden 1948, idet der anlægges

en ny rentvandsbeholder til 435 m³, og anskaffes nye pumper; prisen for ombygningen blev på mere end 1 mio. kr., men så blev værket også fuldt moderne.

Vandværkets vækst kan nok bedst illustreres ved nedenstående oversigt over antallet af forbrugere igennem årene:

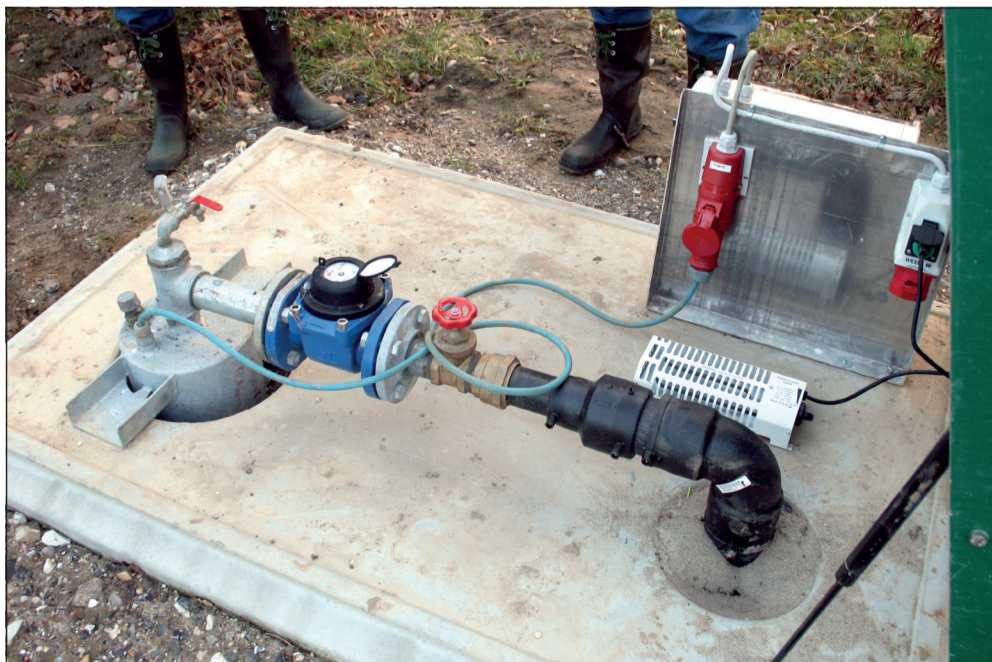
1923.....	<40
1948.....	132
1960.....	256
1971.....	348
1980.....	462
1993.....	696
2000.....	771
2010.....	892
2022.....	902

Formænd for Østervrå Vandværk:

1923-1925 læge Jens Sørensen
1925-1926 smedemester Martin Peter Nielsen
1926-1929 stationsforstander Ejner Vestergaard
1929-1931 købmand Jens Kjærholm Nielsen
1931-1932 baneformand Niels Pedersen Jensen
1932-1947 gartner Jens Alfred Dancker Jensen
1947-1953 togfører Albert Jensen Laursen
1953-1954 gårdejer Viggo Holm Madsen
1954-1959 togfører Albert Jensen Laursen
1959-1964 gårdejer Sofus Peter Thomsen, Øster Søndergaard
1964-1971 smedemester Hartmann Skov
1971-1972 bagermester Tidemand Frede Pedersen
1972-1973 bogtrykker Holger Christensen
1973-1977 smedemester Hartmann Skov
1977-1990 grosserer Oscar Christensen
1990-2013 forretningsindehaver Orla Nielsen
2013- Jørn Aagaard

Vandværksbestyrere:

1923-1929 elektriker William Brown
1929-1970 smedemester Aksel Kristiansen
1971-1984 varmemester William Christensen
1984-1987 varmemester Kurt Agerdal
1987-2014 varmemester Per Pank
2014- varmemester Jens Peter Løgtved

En boring på indvindingspladsen ved Gersholt i 2011; hættten er løftet af, så teknikken kan inspiceres.

En detalje fra teknikken i vandværksbygningen i Møllegade.